Székesfehérvár, 1909. XVI. évfolyam, 52. szám. Csütörtök, április 22.

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak: I évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor. Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő: BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este. Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1. Egyes számok kaphatók: a dohánytőzsdékben.

„Melyek a kath. s egyáltalán a felekezeti iskola elvitázhatlan előnyei a felekezetnélküli iskola fölött, vallás és társadalomra nézve."

Jutalmazott pályázati értekezés.

Irta: **Fülöpp István.**

Az 1868. évi 38. tc. volt az első irott törvény hazánkban, mely a népiskolák fontos nevelési ügyére vonatkozólag rendeleteket hozott. E rendeletek az állam retortájából kerülvén ki, mi sem természetesebb, mint az, hogy saját iskoláinak terjesztését vette tervbe, mig azon tanintézeteket, amelyek kath. felügyelet alá tartoztak, oly körülírt szakaszokkal törekedett az ugynevezett állami adminsztráció keretébe vonni, hogy a nevelés valláserkölcsi biztosságát veszélyeztető rendeletek csökkentésére a katholicizmus legnevesebb paedagogusai szálltak sikra. A pro és contra érvelések, amelyek a rendelet homályos burkolatba szőtt paragrafusai körül történtek, s amelyek által a vallásos nevelést megtámadva látták, a népiskolai ügyet annyira bonyolódottá tették, hogy méltán elmondhatjuk, miszerint egyetlen egy ügy sem született annyi fogalmi zavart, mint éppen a népiskolai ügy.

A korszellem, mely téves elveinél fogva az egyházat az államtól és a vallást az iskolától igyekszik elszakitani, szükséges intézkedésekre adott okot. S ha a közelmultba tekintünk vissza, élénk szellemi harcot fedezhetünk fel az iskolák kath. jellegének megtartása mellett, elvetvén az állam által állitandó közös iskolák eszméjét, lévén a közös iskolák ép azon helyek, ahol a vallásfelekezeti surlódások leginkább előfordulhatnak, a melyek nem hogy a közös összetartást és tömörülést, az annyira óhajtott egyetértést hoznák létre, hanem a gyülöletes visszavonást, ellenszenvet idézik elő, melyek nemcsak az iskolaügy hátrányára, hanem a jellemkiképzés és nevelés határozott kárára vannak.

Pythia hangjaként terjesztik a hirt, mely szerint a vallást a népnevelés, a közoktatás programmjából ki kell küszöbölni.

Nem szándékunk az Egyháznak a népnevelés körül kifejtett érdemeit elősorolni, sem azt, hogy a kath. egyház volt az első, mely zsinataiban az iskolák felállitását sürgette, következőleg annak felügyeletét függetlenül gyakorolta; nem a dicsekvés szavával emlitjük azt sem, hogy Angol-, Német- és Franciaország püspökei az egyes plébánia területeken a gyermeknevelés előmozditása céljából iskoláknak vetették meg alapját, és hogy hazánkról szóljak, nem kürtölt dicséret gyanánt emlitem, hogy az ugynevezett „holtkezek" tetemes pénzáldozataiból nemcsak a kath., hanem egyéb kulturális célokra is jutott; kijelentjük, hogy elvitázhatatlan tény és történelmi igazság, melyet a közös iskolások is kénytelenek beismerni, mely szerint az az egyház, az a vallás, melyet oly fölöslegesnek, kiküszöbölendőnek tartanak, a népnevelés ügyének szolgált eszközök által az egész emberiséget lekötelezte.

De hát mindenek előtt mellékes adat gyanánt legyenek emlitve, mely után áttérhettünk a föladott tárgy vitatására.

Mi is az a közös iskola? Ugy hiszem fölösleges bővebben meghatározni: A szó maga meghatározza azt s a német „confessionslos" kifejezés teljes képet nyujt annak mivoltáról. De hogy egy rövidke kis enunciátumot mégis hallgassunk, idézzük egy kath. püspök körlevelének egy részét a felekezetnélküli iskoláról.

„*A felekezetnélküli intézetek oly iskolák, a melyekben mindent tanitanak, csak azt nem, ami szükséges. Oly iskolák ezek, a melyekben a földi dolgok nagyon is terjedelmesen adatnak elő, de annál kevésbbé ama dolgok, melyek a gyermeket Isten ismeretére és végcéljának elérésére vezetnék; mintha a gyermeknek csak teste volna, nem pedig halhatatlan lelke is; mintha Isten és örökboldogság nem is léteznék, hanem csak a föld.*"

Lehet-e már most szó nevelésről ott, hol nem a szeretet szava, hanem a közönösség irányttüje a nevelési rendszernek? Lehet-e szó nevelésről ott, hol nem az Isten és embertársak iránti szeretetet, hanem a reálizmust ültetik a gyermek szivébe? *Kant* azt mondja, hogy *csak nevelés által lesz az ember emberré.* De hát nevelésnek mondhatjuk-e azt, ha oly légkörben nevelődik a gyermek, hol hitről, vallásról szó sincsen. És hogy a felekezetnélküli iskolák nevelési elvei ily alapra fektetnék, tapasztalás bizonyitja. Báró Eötvös József azt mondja, *hogy az életre az embert csak szeretet nevelheti célszerűen.* Képes-e a közös, felekezetnélküli iskola eme szeretet alapján nevelni gyermekeket az életnek? Nem. Mert el nem képzelhetjük azt, hogy a nevelés szeretetre legyen alapitva ott, hol maga a szeretet mestere Jézus Krisztus és tanitása számüzve van. Képes-e a közös vagy felekezetnélküli iskola megbizható embereket adni a társadalomnak? Nem, mert nevelése vallástalan, nevelés pedig vallás nélkül el sem képzelhő, a vallás nélküli nevelés átok az országra, a mely mérges rákfeneként a társadalom minden alapjait és kötelékeit megmételyezi és meglazitja.

Biztositva van-e a közös vagyis felekezeti iskolában a gyermek jövője? Nincsen. Mert a kath. gyermek saját vallását, a mely a nevelés éltető szellemét képezi, sohasem, vagy nagyon

A mankók meséje.

— A *„Fejérmegyei Napló"* tárcája. —

Egyszer kora reggel két mankót találtak a hidon. Oda volt szépen támasztva mindakettő a karfához gyöngéden, gondosan, hogy bajuk ne essék és hogy elmondhassák a világnak: mi történt a gazdájukkal. És beszéltek azok sokat, nagyon sokat; többet talán, mint a mennnyit az a szegény nyomorék megirhatott volna az utolsó levélben. Két kopott mankó, a ki talán bölcsőtől kisérte az urát idáig, a hol nincs többé szükség támogatóra. Az ő szerepük lejárt, megtalálták őket a hidon s néhány sorban megemlékezett róluk a napi krónika; de nem vallatta ki őket senki, pedig csak ők tudták volna megmondani: miért maradtak itt most egyszerre olyan árván. Én ismertem azt a két mankót, ismertem a gazdájukat is, nekem elmeséltek ott mident a hidon.

Az ő gazdájuk nem volt született nyomorék, csak később lett azzá ugy három-négy esztendős korában, mikor egyszer az édes mamájának mindenáron el kellett mennie valami bálba, a mit nélküle aligha tartottak volna meg.

Gyuszi maga volt akkor az ur a házban; a dada meg a pesztonka elébe tettek egy képeskönyvet meg egy farkatlan lovat, aztán hagyták mulatni a kis urfit benn a szobában és kimentek friss levegőt szivni a kapu alá. Hiszen olyan áldott jó gyerek a kis Gyuszi, elmulat az szépen egyedül is. El is mulatott szépen. Ott ült a szőnyegen, ölében a képeskönyvvel s pici öklét homlokára szoritva töprengett a nagy problémán, hogy lehetne az ő kis farkatlan lovacskájából is olyan szép szárnyas lovat csinálni, mint a minő ebbe a könyvbe van lefestve. Hogyan tanithatná meg ő ezt a fakót röpülni? Nagyon egyszerűen; megcsóválja a kis kezével, aztán lódit rajta egyet és a lónak szárnya nő a farka helyett, röpül, mint a madár. De gyönge még a szárnya, hamar elfárad s alig egy lépésnyire nagyot koppanva zuhan a padlóra. A zsámolyról már messzebbre megy. A székről még tovább. Mi lenne ha az asztal tetejéről hajitaná el? Talán meg sem állana többé, ugy röpülne el a világ végéig. Hanem hát nagyon nehéz oda följutni, magas az asztal. De Gyuszinak van esze és csinál hozzá lépcsőt a zsámolyból, székből, meg az ő kis kerekes asztalából . . .

Mikor aztán fönn van már a tetőn, összerázkódik a nagy gyönyörüségtől és el kezd kacagni olyan kedvesen, hogy a magányos falak is megcsendülnek tőle. Jól megveti vaskos lábacskáit a teritőnek, neki gyürközik és „gyi te fakó!" röpül a ló . . . Hanem ő ezt nem látja már. Neki is szárnyai nőttek és neki is csak olyanok mint a fakónak. Először a székre zuhant, ott összetört a dereka, azután a padlóra, ott meg a lábát zuzta szét.

Az édesmama azután elmehetett egy olyan boltba, a milyenben még sohasem járt: mankót vásárolni. És könnyei nem puhitották meg azt a fát sohasem.

Aztán elkövetkezett az a korszak, a mikor a tizennégy esztendős nyomorék tiz évesnek látszik, hogyha jár és harmincnak mikor beszél. Olvasott, tanult nagyon sokat. Mindene volt a könyv, nem vonták meg tőle. Azt is kezébe adták, a mi nem neki való volt még. Követelte, oda kellett neki adni. És ő föl tudta használni jól. Támadtak nagyszerű gondolatai és eltelt a lelke azzal a bizonyos magasztos rajongással minden iránt, a mi szép, nemes, a mi jó és a mi bennünk, az életben sürgő-forgó emberekben oly rövid ideig van meg. Magasan járt a lelke mindig; csak egy, egyetlen hiba volt benne és ez ólomnehezékként huzta le a földre közibénk. Közös hibája minden nyomoréknak: az öngunyolás, a szarkazmus, melynek minden szava korbács, melynek hat ága a szülők szivén vág ke-

SÖVEGJÁRTÓ JÁNOS
VASZON, ASZTALNEMŰ ÉS ÁGYNEMŰEK ÁRUHÁZA, SZÉKESFEHÉRVÁR,
BARÁTOK ÉPÜLETE, AZELŐTT ÖZV. HANEL ANTALNÉ-FÉLE ÜZLETHELYISÉG.

Mai lapunk 4 oldal.

00000223

ritkán, azt is elferditve hallja, miután az egész közös iskolai rendszer a vallástant csak megengedettnek tekinti, következőleg a szivképzést, a jellemfejlesztést és lélekművelést, mely tagadhatatlanul csak vallás által érhető el, elhanyagolja. Már pedig, ahol vallás nincsen, ott nevelést sem képzelhetünk, s ha a vallásos nevelés számüzve van, nyitva áll az erkölcstelenség kapuja, s igy nagyon beigazolt azon általános tapasztalat, melyet maga I. Napoleon is fenhangon hirdetett, *hogy az államok vallástalanság és erkölcstelenség következtében buktak meg*, és ha ez igaz, bátran elfogadhatjuk Washington ama kategorikus állitását: *nem barátja hazájának az, aki az állam és emberi boldogság hatalmas oszlopait: a vallást és erkölcsöt aládásni törekszik.*

Bizalommal viseltethetnék-e a közös iskolákiránt s garantiát nyujtanának-e ha az ellenvetés azt akarná velünk megértetni, hogy a közös iskolákban is vannak férfiak, kik buzgósággal képesek a vallási érzelmeket ápolni? Nem. Mert a tanitásnak pótolnia kell — Overberg szerint — mindazon szülők helyét, kik gyermekeiket az iskolába küldik. Ha pedig igy van, ugy a közös iskola tanitójának katholikusnak, lutheránusnak, unitáriusnak, görögnek, zsidónak, mozlimnak, hittagadónak kell lennie *egyszerre s egy személyben*, aszerint, amint a legkülönfélébb vallásu szülők helyét az iskolában pótolja.

De nem-e a képtelenség netovábbja ez?

De hát azt is mondja még Overberg, hogy a tanitó lelki atyjuk is tartozik lenni azoknak, kik reábizatnak; ha Overberg ezen állitása igaz, akkor a közös iskola tanitójának Jézus Krisztust a világ megváltóját majd valóban olyannak, majd csak gyarló embernek, majd csalónak stb. kell hirdetnie, aszérint, amint a különféle vallásu szülők gyermekeivel *lelkiatya* minőségben érintkezik.

Hátrányát a felekezetnélküli iskolának be kell látnunk, melyet egy nagy nevű érsek is a népnevelés ügye előhaladásának legfőbb akadályául mondott. Avagy nem kész szociáldemokratákat fog-e kapni a társadalom, ha a vallásnélküli rendszer égisze alól kikerült gyermek az élet szinpadára lép? Nem-e a közös iskolákban uralkodó hitetlenség, öngyilkossági esetek inditották annak idején dr. Gotsch osztrák ministert arra, hogy az összes felekezetnélküli iskolákat revideálja s az erre vonatkozó sürgős ügyek elintézésére paedagogiai férfiakból álló ankettet hivjon egybe? — Tehát nem a vallásos nevelés bigotteriájától kell félni, hanem a felekezetnélküliség bélyegével ellátott iskoláktól, melyek a jövő nemzedéket tönkreteszik s amelyekből az ugynevezett fölvilágosodás és szabad, vagyis általános nevelés szellemében képzett kész communisták, szocialisták kerülnek ki, kik nem a társadalomnak sem a hazának javára nincsenek. Példa erre Franciaország jelen helyzete és Olaszország.

A kath. jellegü iskolák hasznos voltát a tapasztalat bizonyitja. Az egy igaz vallás szellemében vezetett nevelés, mely kihatással van a gyermek későbbi korára, fölébreszti benne ama kötelességérzetet, melylyel egyháza és hazája iránt tartozik. A vallás megbecsülhetlen volta és szükségessége inditotta annak idején Salisbury angol lordot arra, hogy nyilvános képviselőházban emeljen szót mellette, midőn eme szavakat hangoztatá: *Az erkölcsi lazultság ellen csak egy óvszer van és ez: a gyermekeknek keresztény szellemben való nevelése.* — Mert a vallás nélküli közös tanitás, hol a vallás és erkölcsi nevelés háttérbe szorul, *Braubach* szerint *a legnyomorultabb kézi mesterség.*

Az igaz vallás fénye és világossága az, mely melengető sugarával a sziv bensejébe hatol, engedékenységre, a kötelmek teljesitésére birja és nemes célok elérésére ösztönzi az embert.

„Fenállhat-e társadalom vallás nélkül, nem tudom; de hogy az ilyen társadalom, mely a vallást nélkülözheti, csak szolgákból állhat, az teljes megyőződésem“ — mondja Báró Eötvös.

Ezen szavakból eléggé kiviláglik mire vezet a pusztán erkölcsi alapon vezetett nevelés vallás nélkül. Erkölcs vallás nélkül fen nem állhat s viszont nevelést vallás nélkül el sem képzelhetünk. *A vallás nélküli erkölcsiség annyi, mint igazságszolgáltatás törvényszék nélkül.* (Portális) És: *nem a tanitás*, hanem a nevelés és mindenekfölött a vallásos nevelés teszi az embert emberré. Mert: Kershetjük Istent eszünkkel, de megtalálni őt csak kulturában sziv által lehet.

A mondottak igazolására aligha hozhatnék föl nyomósabb érveket, mint Deák Ferencnek hazánk eme nagy fiának 1873-ban mondott szavait, ki minden kulturának és civilizátiónak főmotivumaként a vallást hozta föl. Amely népek — mondja ő — a kereszténységhez nem csatlakoztak, elpusztultak — vagy ha fenmaradtak, nagyon hátramaradtak.

A felekezetnélküli népoktatás imádóinak és a vallást számüző epigonoknak Dupanlouppal mi is azt mondjuk: Törüljétek el a vallásos nevelést, zárjátok el a keresztet, zárjátok el a vallást: és az emberi élet nem egyéb, mint bünös és rettenetes iszonyuság s a föld nem lesz más, mint kicsapongások és öldöklések szinhelye.

*

Közzéadtuk ezt a cikket, a mely sok okos és megszivlelendő érvet hoz fel a vallásosságnak a nevelésben való szükségességére. A mit pedig elitél az a vallást kiszoritó, vagy plánemegsemmisiteni akaró rendszerre vonatkozik, minek szomoru példáit Franciaország legszembetünőbben mutatja.

Szerkesztő.

UJDONSÁGOK.

— **Politika a városházán.** Bécsben, a magyar nemzeti eszme kinpadján szentenciákat gyártanak magyar hazánk sorsáról. Ellenséges, bennünket csontjukig-velőjükig gyülölő emberek és pártok kimondják, hogy mihez lehet és mihez nem lehet a magyar nemzetnek joga. Egyik arculcsapás a másikat éri, a minek ugy látszik nem akar más célja lenni, mint hogy törésre vigyék a dolgot. Ebben azonban minden magyar embernek csak egy lehet a felelete:

— Hátrább az agarakkal!

A jövő heti városi közgyülésen szintén szőnyegre kerül a magas politika. Arad vármegye átiratát fogja tárgyalni a a közgyülés, a melyben a bankkérdésben való állásfoglalásra szólatja fel városunk közönségét. A tanács meghozta már határozatát, azt, hogy Székesfehérvár szab. kir. város nemcsak hozzájárul Arad vármegye feliratához és helyesli az önálló magyar bankot, hanem a maga részéről is külön feliratot intéz a képviselőházhoz, a melyben ezen eszmének megvalósitását követeli.

Mi hisszük, hogy a közgyülés vita nélkül járul hozzá a tanácsi határozathoz.

---

resztül, csak a hetedik az övé. Hanem azért ennek is fáj az ütése, hiába követi kacagás.

Mikor ugy esténkint együtt ültek hárman a szobában, hol az ereszkedő homályt csak a kandallóból kilobogó tüz keskeny vörös csikja vágta ketté, sokszor borult a megtört anya néma zokogással a férje vállaira és csak hagyta a szivébe marni azt a rettenetes kacagást, a mi rugtaharapta a lelkiismeretét, mint egy fenevaddá lett bárány. Ez volt az ő nagy-nagy bünhődése. Hanem egyszer mégis csak rájött Gyula, hogy az is megszegése az erkölcsi törvénynek, hogyha valakinek ugyanezt a bünt szüntelenül a szemére hányjuk. És azután nem kaczagott többé. Az anyja előtt legalább nem.

Nagyon nehéz nyomorékkal bánni.

Ugy bánni vele, hogy ne vegye észre a mély szánalmat, a mit iránta érzünk; elkerülni mindent, a mi alkalmat nyujthatna neki a társalgás folyamán szarkasztikus megjegyzésekre és ezt oly figyelemmel tenni, hogy ő meg ne sejtse a gyöngéd szándékot. Hogy meg ne sejtse az, a kinek a megfigyelő képessége sokkal fejlettebb, sokkal tökéletesebb a mienknél, a ki onnan a karszékből sokkal teljesebben látja a környezetét, mint mi, kiknek a szemeiben a világon szerteszét látott nagy vonások régen elmosták már a kis kör részleteit. Szóval elkápráztatni egy beteg lélek szüntelen virrasztó idegeit gyengédséggel. Erre nem lehet képes más, csak a — nő.

A férfiak ilyesmihez nagyon esetlenek, nagyon durvák. És a nők között is csak a legritkább esetben az édesanya az, a ki ezt meg tudja tenni. Nagyon nehéz szerep ez és az anyák nem jó szinésznők. Nekik nincs más sugójuk, csak a szivük; annak a szavát meg tul nem harsoghatja semmi. Nem is akadt sokáig senki, a ki tudott volna Gyulával bánni. Érzékeny volt nagyon és sokszor megbántották. Olyan akaratlanul. És olyankor utat tört mindig az a nagy hiba a nemes, jó sziven át és tompa kacagása keserü könyeket fakasztott az akaratlan megbántott szeméből.

Csak mikor Ilonka is fölnőtt, az unokahuga, akkor változott meg minden. Ő volt az egyedüli, aki tökéletesen játszotta szerepét. Ösztönszerüleg bizonyára, mert hihetetlen, hogy egy tizenyolcéves leány ilyen természetességgel tudjon mozogni a legnehezebb szinpadon, a hol örökké rögtönözni kell és zavarba jönni sohasem szabad. Mikor ő ott volt Gyuláéknál, akkor mosolygott mindenki.

Az a koraérett nyomorék tizennégyéves korában tudta már, hogy mi a szerelem; gondolkozott róla, fejtegette és megértette. Tizenhatéves korában arra is rájutott, hogy neki nem szabad szeretnie és megnyugodott benne. Huszéves korában azután tisztában volt azzal, hogy szeret, őrülten, a halálig szeret.

Ilonkát szerette. Ez természetes volt. Hanem ennek az eltitkolása már nem volt természetes. Pedig ugy kellett lennie. És most megkezdődött az a rettenetes küzdelem, az az emberfölötti erőfeszités, a mire a szélesvállu, daliás, piros arcu emberek hiába is vállalkoznának. Erre csak a nyomorékok képesek. A kik az örömök feléről ugyis lemondottak már, könnyebben odaadják a másik felét, mint amazok az egészet.

Egyszer együtt ültek ketten ugy estefelé a szobában. Olyan szokatlan csöndben, mint még soha eddig. Gyulának aznap nem volt egy szava sem, csak bólintgatott néha-néha a fejével a mindjobban gyérülő kérdésekre. Bealkonyodott már egészen.

Ilonka csöndesen, szomorun fölvette a kalapját és indulni készült. Nem tartóztatta.

Egyszerre odalépett Gyulához, átfogta a fejét és megcsókolta homlokát. A nyomoréknak összerándult az arca, mikor egy forró csöppet érzett hullani rá.

— Haragszol rám, Gyulám? Megbántottalak talán?

— Te?... te?... nem édes Ilonkám, nem, nem...

Arcára kiült a szorongó rémület kifejezése, hogy már most hogyan küzdjön meg ő azzal az óriással, a ki az agyától a szivéig seregbe hajtja minden idegét és győzni akar még ma?

— Menj!..

— De miért?... miért? Te eltitkolsz valamit előttem, a mi fáj neked. Megérdemlem én ezt, Gyulám? Hát nem szeretsz már?

Az a lágy, bánatos, szemrehányó hang, az a két könyörgő könyes szem segitett az óriásnak. A küzdelemnek vége volt. Háromszor is eltávozott a halavány arc, mig végre megpihent és most olyan különös mosolyban meredt meg, mint néha a lázban álmodóké. Gyönge, monoton hangon kezdett beszélni, miközben kezei a karszék rojtjait tépegették...

— Szeretlek Ilonka! Ez az én titkom. Szerelemmel szeretlek, nem ugy, mint te hiszed. A karjaimban szeretnélek tartani, az én gyönge elaszott karjaimban, hogy el se bocsássalak onnan soha. A szivemre szeretnélek ölelni, hogy csókoljalak örökké, hogy boldoggá tegyelek. És kacagnom kell!... A mankók!... Most tudod már!... Menj!...

Ha az a leány ott maradt volna mellette némán, csüggetegen, akkor sohasem találták volna meg a mankókat a hidon, de nem ugy történt. Sirva-kacagva csókolta annak a nyomoréknak az ajkát, a szemeit, a kezét és elmondta szászor: „szeretlek! szeretlek!“... Az meg

00000224

— **Sorozatos előadások.** A helybeli középiskolák által rendezett szabad lyceumi előadások során dr. Vág Sándor főreáliskolai tanár f. hó 25. vasárnap d. u. 5 órakor tart előadást. „Modern magyar poéták" cimen a főgimnázium díszterében.

— **Adomány.** Zichy János gróf országy. képv. fejérmegyei nagybirtokos a bácstopolyai gazdasági fiókegyesületnek 1000 koronát adományozott.

— **Áthelyezés.** Dr. Koczor Sándor győri pénzügyi titkárt saját kérelmére városunkba helyezte át a pénzügyminiszter.

— **Kinevezések a Délivasutnál.** Pangl István forgalmi gyakornok Székesfehérvárról Csáktornyára, Polonyi István forgalmi gyakornok pedig Zákányba helyeztettek át. Magdics László forgalmi hivatalnok Csáktornyáról, Láber Artur forgalmi hivatalnok Zákányból Székesfehérvárra helyeztettek át.

— **Esküvő.** *Harmath* Kálmán jogszigorló f. hó 25-én déli fél 12 órakor esküszik örök hűséget *Potz* Tica kisasszonynak a székesegyházban.

— **„Nagy művészest Székesfehérvárott a D. K. E. javára.** Kiválóan nagyszabásu művészest lesz május hó 1-én szombaton a városi szinházban, a melyen nem kisebb művésznagyságok, mint *Fodorné* Aranka, a magy. kir. Operaház ünnepelt alténekesnője, P. *Kornay* Margit, a Magyar szinház művésznője és *Garas* Márton, a Magyar szinház művésze fognak először bemutatkozni. Ez alkalommal városunk minden előkelő művészi esemény iránt érdeklődő közönsége meg fog ismerkedni a magyar művészet kincsesházának három nagytekintélyü és már az ország határain is tul elismert hatalmas művésztehetségekkel, kik műsoruk legjava sikereiből fogják az estét betölteni. Valóságos „theater paré" lesz a művészest s célszerü lesz, ha már most történik gondoskodás a jegyekről, melyek árát azért állapitotta meg mérsékelt módon a rendezőség, hogy mindenkinek alkalma nyiljék a kiválóan értékes művészi eseményben gyönyörködni. A közreműködők a fővárosi művészvilág oly általános elismerését vivták ki, hogy csak örvendetes jelenség, hogy a rendezőség ily elismert művésztehetségeket szólaltat meg Székesfehérvárott, melynek előkelő művészpártoló közönsége bizonyára nem fog fukarkodni az elismerésben, annyival inkább, mert a művészest a Dunántúli Közművelődési Egyesület érdekeit van hivatva szolgálni. A felette vonzó műsor a következő:

1. a) „A tanu" költemény, irta Váradi Antal, b) „Koldusének" költemény, irta Arany János, c) „A gyáva", drámai monológ, irta Rudnyánszky Gy. Előadja *Garas* Márton.

2. Raiman: a) „A május éj volt a hibás," b) Tarnai: „Ugy-e Jani," c) „A pesti nő." Énekli P. *Kornay* Margit.

3. a) Bizet: „Carmen Habanera," b) Káldy Gyula: „Károly mellett van egy erdő." Énekli *Fodorné* Aranka.

4. a) „Bajos Jeremiás" vig monológ, irta Gabányi Árpád, b) „Bendőfi ur szerelme," irta Hood. Elmondja *Garas* Márton.

5. a) Szirmai: „Altatódal," b) Jakobi: „Ou re-vient tou joure," c) Kálmán: „Dal a csókos Juliskáról." Énekli P. *Kornay* Margit.

6. a) Dienzl O.: „Liliomszál," b) Mayerbeer: Nagy ária a „Sámson és Delilából." Énekli *Fodorné* Aranka.

Jegyek ára: földszinti páholy 12 k., emeleti páholy 10 k., I. r. zártszék 2.40 k., II. r. zártszék 2 k., III. r. zártszék 1.60 k., II e. erkélyülés 1.20 k., erkélyálló 80 f., földsz. álló 1 k., karzati ülő 80 f., karzati álló 60 f. *Jegyek már most válthatók Krausz Verona tőzsdéjében.*

— **Orvosi tanfolyam.** A kolozsvári tudomány egyetem orvoskari tanárai és magántanárai folyó évi jun. hó 1-étől jun. 12-éig szünidei tanfolyamot tartanak orvosok számára. Az alispán felhivja a vármegye orvosainak figyelmét a tanfolyamra és közli, hogy részletesebb felvilágositást dr. Jancsó Miklós egy. m. t. (Kolozsvár) nyujt a tanfolyamról.

— **Az alispáni jelentés.** Vármegyénk alispánja, Szüts Jenő most adta ki a vármegye közigazgatásáról szóló, nagy körültekintéssel és alapossággal összeállitott jelentését. A jelentés könnyen áttekinthető képet nyujt a vármegyei közigazgatás mult évi menetéről, azokról a hasznos alkotásokról, amelyekben a kötelességét hiven teljesitő tisztikar keresi a vármegye jólétét és kulturális haladását. A jelentésnek több figyelemreméltó s a nagy közönséget is közelebbről érdeklő részlete van, ezeket időnként — esetleg a hozzájok adandó megyjegyzéseinkkel kapcsolatban — közölni fogjuk olvasóinkkal.

— **A tanitók fája.** Nemrégiben, a tél vége felé nagy port vert fel az iskolák iránt érdeklődők között az a mozgalom, a melyet a városi iskolák vezető tanitói az iskolák fütésével kapcsolatban inditottak. Mikor megválasztották őket, a régi szokásjog alapján, a hatóság hallgatag beleegyezésével használták az iskolák fütésére szánt fát. A törvény azonban erre semmiféle engedélyt nem adott nekik. Ebből aztán bonyodalmak, kiszólások keletkeztek, amelyeknek vége az lett, hogy a vezetőtanitók az iskolaszékhez terjesztett iratukban kijelentették, hogy az iskolák fütésére többé nem hajlandók. A hatóság a város érdekét látván sértve, hasonlóan a másik ellentétes álláspontra helyezkedett. Végre az iskolaszék határozatából egy bizottságot küldött ki, amely a két ellentétes álláspontot volt hivatva kiegyenliteni. A bizottság tagjai *Czapáry* László dr. iskolaszéki elnökkel a következők voltak: *Kuthy* József dr., *Kerekes* Lajos dr., *Miklós* Géza, *Pálffy* Károly és *Szirbek* József. A bizottság mint megállapodást a maga részéről a következő határozatot mondotta ki:

A vezető tanitók az érvényben levő törvények szerint a fütés eszközlésére nem kötelezhetők, de minthogy megválasztásuk alkalmával ezen kötelezettség tudatával pályáztak állásért s ez ellen eddig kifogást nem tettek, a fütetés és takarittatás kötelezettségéről nem mondanak le. Minthogy továbbá az iskola fáját régi szokás alapján eddig is használták, a bizottságnak nincs kifogása az ellen, hogy a vezető tanitók az iskola fütésére szánt fát a saját lakásuk fütésére tovább is használhassák. Végül, mivel a viszonyok megváltoztával a cselédbérek emelkedtek, a bizottság inditványozza, hogy egy-egy osztályterem tisztogatására a vezető tanitók ezután ne 60, hanem 80 koronát kapjanak évenkint.

A bizottság ezen határozatát holnap azaz pénteken d. u. tartandó iskolaszéki ülés elé fogja terjeszteni, a mely — mi hisszük — szintén hozzá fog járulni a bizottság inditványához s mint ilyet fogja a közgyülés elé terjeszteni jóváhagyás végett. Az iskolaszéknek legfőbb érdeke, hogy a tanitói kar igazságos és méltányos elbánásban részesüljön, hogy nehéz feladatát, a város közönsége legdrágább kincsének nevelését ne elkeseredett lélekkel, hanem szivében örömmel eltelve és ambicióval nevelje. Viszont a város közönsége is megadván nekik azt, a mi jogos és méltányos, joggal elvárhatja tőlük, hogy a legjobb erőik szerint végzik kötelességeiket.

— **A honvédség köréből.** Fabricius Dezső népfelkelési alezredest várakozási illetékkel szabadságolta a honvédelmi miniszter.

— **A közgazdasági Bank pöre.** A mult évben élénk érdeklődést keltett városunkban egy nógrádmegyei földbirtok eladásából kifolyó pör, a melyben a Közgazdasági Bankot, illetőleg annak vezérigazgatóját, Elek Gyulát és ügyészét, Steiner Jákó drt koholt követelések behajtása cimén, a miért 66 ezer koronát a bank javára megmentettek — beperelték. A tárgyalás tegnap folyt le a Balassagyarmaton, a mikor a törvényszék az ügyészség vádiratát visszautasitotta. Mivel ebben az ügyész is megnyugodott, a per végleg beszünt.

— **A vármegye mezőgazdasági bizottsága** ülést tartott ma d. e. 10 órakor *Szüts* Jenő alispán elnöklетével. Az ülés foglalkozott a földadó kataszterrel s a gazdasági egyesület határozatával egyértelműleg arra az álláspontra helyezkedett, hogy az adófelszólamlások sikeres foganatositására inditott mozgalomhoz hozzájárul, a T. G. E. bizottságába a maga részéről is tagokat jelöl. Érdekes megfigyeléseket tettek a bizottság tagjai Lintner Sándor, Ármos Jenő, Detrich Zsigmond, Kluge Ferenc, Koller Tivadar, Balassa Sándor az állattenyésztésünk elmaradottságárál, illetve annak fellenditéséről. Állattenyésztésünk elmaradottságának oka abban van, hogy a tenyészállatok megválogatása körül nem elég gonddal járnak el. Nehéz módot találni arra, hogy a fajtenyészbikákat az uradalmak szolgáltassák. Hosszas eszmecsere után abban állapodott meg az ülés, hogy a tenyészállatvásárokra a maga kebeléből bizottságot küld ki, a melynek feladata a tenyésztésre alkalmas bikák vásárlásának ellenőrzése.

— **A községek autonom joga és az alispán.** Lapunkban már többször foglalkoztunk azzal a kérdéssel, hogy a községek több olyan községi határozatot bocsátanak törvényhatósági elbirálás alá, amelyek végleges elintézése teljesen a község autonom jogkörébe tartozik. A vármegyei közgyüléseken e visszás állapot ellen nem egyszer történtek felszólalások s lapunk vezető helyén mi is kimeritően tárgyaltuk a kérdést s védtük a községek autonom jogát. E visszás állapotokban nem terhelte rendetlenség a vármegye törvényhatóságát s tisztikarát, nyilvánvalóvá lett, hogy a községek *önként* terjesztették fel határozataikat a saját *megnyugtatásuk* okából, hogy a járási számvevők kritikája ellen törvényhatósági jóváhagyásra támaszkodhassanak. A vármegye alispánja most a következő rendeletével szabályozza a községek katározatának törvényhatósági felterjesztését:

A legutóbbi időben több oly kisebb kiadásra vonatkozó községi képviselőtestületi határozat terjesztetett a törvényhatósági bizotts. elé jóváhagyás végett, melyek az 1886 évi XXII tc. 24. § értelmében törvényhatósági jóváhagyást nem igényelnek, ennélfogva a törvényhatósági bizottságnak folyó évi március hó 30-án tartott közgyülésén hozott határozatából kifolyólag figyelmeztetem a községi elöljáróságokat, hogy jövőre a községi háztartást illető ügyekben hozott képviselőtestületi határozatok közül csupán azokat terjesszék jóváhagyás végett a törvényhatósági bizottság közgyülése elé, melyekre nézve az 1886 évi XXII tc. 24. §-a törvényhatósági bizottság jóváhagyását kifejezetten megkivánja, továbbá az oly kisebb kiadások, beruházások tárgyában hozott határozatokat, melyek a községi költségvetésben fedezetet nem találnak. *Szüts* Jenő, alispán.

— **A város fogyasztási adózása.** A közigazgatási bizottsági ülésen merült fel a fogyasztási adók különleges hullámzásának kérdése. T. i. a folyó év első és második hónapjában a befolyt fogyasztási adó sokkal kisebb volt, mint az előző

---

olyan volt, mint a kiszabadult rab, a ki térdreborul a napsugár előtt. Az óriás legyőzött mindent és tombolt mámorában.

Mikor elment a leány, akkor föléledt a nyomorék igazi, kétségekkel teli lelke. És gondolkozni próbált. Mi volt ez, a mi most történt? Mi történhetik ezután? Lehet-e az a szerelem annak a leánynak a szivében, vagy csak szánalom a szerelem rózsaszin köntösében? Miért ne lehetne szerelem? Az ő lelke szép, nemes, azt lehet szeretni. De elég-e ez? És lehet-e elválasztani a lelket a testtől? Ha rút volna csak, milyen boldog lehetne most? De nem rut, nyomorék. Igaz, lehet szeretni pusztán csak a lelket, de — meddig? És azután? Az a leány, a ki olyan boldog most, nem gondol erre. Mert nem tud még semmit. De ő nagyon sokat tud . . . Most is csókolt az a leány! Érezte, hogy remegett az ajka. De olyan nincs is sehol. A szerelem nem tagadja meg magát . . . Nem, nem, nyomorékot nem lehet szeretni! . . .

Megfuladt volna, ha ki nem megy a szobából. A hüvös esti szellő tisztábbá tette gondolatait. És az agyán keresztülrohant gondolatoknak most csak a puszta vázát látta: már: nem szabad szeretnie, nem szabad boldogtalanná tennie azt a leányt, a ki benne is, önmagában is megcsalódnék.

Végigkopogott az udvaron. Áé anyja megkérdezte, hogy hová megy. Közönyösen felelt valamit. Neki nem tartozott erről számot adni. Legalább akkor hirtelen a szivébe nyilalló keserü gondolatok azt sugták neki.

Másnap, kora reggel azután megtalálták a két mankót a hidon, ugy, a hogy valaki odatámasztotta az éjjel a karfához, hogy elmeséljék a gazdájuk történetét.

Harsányi Kálmán.

00000225

évek megfelelő hónapjaiban. Csak a márc. hónapban befolyt adózás mutat némi fellendülést. Az idén aránytalanul kevés adó folyt a sertéshus fogyasztásból és a borfogyasztásból, pedig — hihetőleg — nem csökkent sem a husfogyasztás, sem a borfogyasztás. A hállámzások és meglepő különbözetek okának kideritésére Saára Gyula dr. polgármester beható vizsgálat alá vette a fogyasztási hivatalt s régebbi gyanuja valóra vált, t. i. hogy a fogyasztási adók befizetése körül eltitkolások és letagadások fordulnak elő. A sertéshusfogyasztás tényleg csökkent, amelynek oka abban található meg, hogy a borjuhus olcsóbb lett s igy a közönség inkább a borjuhust fogyasztotta mint az aránylag drágább sertéshust. Az italadózás csökkenésének oka abban található, hogy a pinceváltságosok egy része a pinceváltságot meg nem engedett manipulációkra használja fel. A jövőben tehát nagy körültekintéssel fognak eljárni annak eldöntésében, hogy ki kapjon pinceváltságot. A polgármester addig is nagyobb éberségre hivta fel az ellenőrző közegeket.

— **Vármegyénk kórházai.** A Szent György-kórházon kivül 3 kórház van vármegyénkben. Ezek közül berendezés és forgalom tekintetében legnagyobb a csákvári uradalmi kórház, a melyet gróf Eszterházy Miklós tart fenn. Emeletes, modern épület, a melynek 8 ágya férfiak, 6 pedig nők befogadására szolgál, van elkülönithető helyisége ragályos betegeknek. A kórházzal szerves összefüggésben áll az aggintézet, hol 9 nő és 4 férfi kap emberbaráti ellátást. A kórház ingyen teljesiti hivatását, a kezelés az uradalmi orvos, az ápolás pedig apácák feladata. Vármegyénk ezen nagyobb kórházában 162 férfi és 67 nő volt orvosi kezelés alatt, a kiknek ápolási napja 3600, azonkivül 683 járó beteg kapott ingyenes kezelést. Ezek a számok az emberbaráti érzés megnyilatkozásáról eléggé tanuskodnak.

A nagyperkátai uradalmi kórházat gróf Győry Teréz alapitotta, a kinek intézkedése szerint az uradalmi cselédek és alkalmazottak, továbbá Nagyperkáta község lakosai részesülnek az ingyenes ellátás és gyógykezelés jótéteményében. A kórház 12 ágyon összesen 98 beteget ápolt 2446 nappal, mig a járó betegeknek száma a lemult évben már 756-ra emelkedett.

A rácalmási kórház, a melyet adományok és nemeslelkü jótevők hoztak létre, inkább helyi jellegü és a község szegényeinek, elaggott polgárainak emberbaráti ellátását célozza. A kisebb szabásu kórházat a községi orvos vezeti, az ellátás költségeit pedig a községi alapitványból födözik. Betegforgalma 5 egyént mutat ki 48 ápolási nappal.

— **Lövőgyakorlatok** lesznek folyó hó 29-én Zámoly község határában.

— **A tárgyaló teremből.** Bozontos cigány ül a vádlottak padján. A haja olyan mint egy őserdő. Nincs az a vasfogu fésü a mely annak rejtelmeiben eligazodni tudna. A biróság azt állitja, hogy a cigányt nem szabad megnyiratni, mert kopaszon szülő a édesanyja se ismer rá.

Farkas Kálmán a neve. Gyürüt lopott a tavalyi vásárban s azért üldögél most már kerek öt hónapja a hüvösön. Elmondja a nevét, az édes szülőit, — ámbár a papájával nincs nagyon tisztában A tartózkodási helyével pedig egészen zavarba jön.

— Hol szokott lakni?

— Hát, kirem álásán a tekintetes nágyságos tervénysík urákát — itt is, ott is, a hugyan gyün. Nemrégiben három estendeig Vácson láktám.

— Váczon?

— Igen, igen Vácson, csókulom a kezsit.

— Talán a börtönben?

— Igen, igen, csókulom a lábáját.

— Van-e vagyona?

— Igenis ván.

— Mennyi?

— Ezserötsázshatvankilencs forint.

— Kinél?

— Egy olasnál.

— Hogy hivják azt az olaszt?

— Mikó Mihály. (Harsogó kacagás)

— Hol lakik?

— Olásorságbán.

— De hol?

— Csák úgy kell irnyi, hogy Olasország.

— Hát miért lopta el a gyürüt?

— Nem loptam én kérem aláson soha életemben egy bolhát sem.

— Azt elhisszük.

— De azt a gyürüt mégis csak elvitte?

— Nem én, kenyergem alásán — már csak azsért sem, mert két héttel a vásár előtt már azs ujjámon volt. Ván tánu rá, áki láttá.

A tanu — egy korcsmáros felesége, előáll, de a legnagyobb erőfeszitéssel se tud visszaemlékezni rá, hogy hónapokkal ezelőtt 40—50 vendég között kinek volt, kinek nem volt gyürü az ujján s ha Farkas Kálmánnak esetleg volt gyürü az ujján, azonos-e az azzal a gyürüvel, a melyet a biró az ujjai között tart.

— Látja, ez a tanu nem emlékszik rá. Hát látta-e valaki még ezt a gyürüt az ujján?

— Igenis látta.

— Ki?

— A mindenttudó, mindentlátó Isten.

— Hát még?

— Meg az esses menybéli sentek és ángyálok, meg sent Mihály árkángyál.

— No azok nehezen jönnek el tanunak.

Farkas Kálmán nagyot sóhajtot a mennybéli karok ilyetén ridegszivüségén, aztán keserves sóhajjal könyvelte el a 10 hónapi börtönt, a melyet a 8 koronát érő gyürüért a nyakába sóztak. Még megjárná, ha most nem épen a szép meleg nyár közelednék.

Nála nagyobbat csak Keczán Izidor ügyvéd úr sóhajtott.

— Látjátok, ilyen az én kliensem, a kinek van ugyan vagyona, de *az olasznál* van.

— **Pályázat.** Cece község üresedésbe jött jegyző állására pályázatot hirdet a járás főszolgabirája. Javadalmazása 1398 K. készpénz 12 kat. hold föld haszonélvezeti joga és lakás. A pályázati kérvény május 3-áig adandó be.

Vèrszegénység

ellensulyozásául tessék SCOTT-féle Emulsiót használni, amely a **vért gazdagitja** és a test husát szilárddá és egészségessé teszi.

A SCOTT-féle Emulsio

Az Emulsio vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét—a halászt — kérjük figyelembe venni.

egyaránt hatásos fiatalnak és öregnek. A gyors javulás meglep és kielégit.

Próbálják meg

és meg fognak erről győződni, mint ahogy ezren és ezren győződtek meg róla az utoló 32 év lefolyása alatt.

Egy eredeti üveg ára 2 k. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszertárban.

Nyáron is legjobb eredménnyel adagolható.

— **Járvány.** Lovasberényben kanyaró, Magyaralmáson roncsoló toroklob lépett fel.

— **A májusi esküdtszéki főtárgyalások.** Kisorsolátk;

esküdtekké: (helyheliek) Almássy Antal, id. Csapó István, Deák Dávid, Deutsch Aladár, Fischer Manó, Flits Miklós, Gerenday Gyula, Grünfeld Jakab, Hlotka István, Imrich Viktor, Krén Ignác, Nyári Gábor, Steiner Béla, dr. Steiner Jákó, Zsigray Sándor; — (vidékiek) Antal József (Zámoly), Bali Kálmán (Kápolnásnyék), Berki Ferenc (Polgárdi), Borbély Sándor (Aba), Bruck Aezső (Dunapentele), Czermann József (Csákvár), Frank Géza (Gárdony), Sz. Horváth Pál (Rácalmás), Kralitz Gyula (Alcsut), Krujber István (Seregélyes), Paulini Béla (Csákvár), Quitt Lipót (Seregélyes), Szőllősy Géza (Alap) és Vogl Sándor (Zámoly).

Póteskütdtek: (helybeliek) Alföldi János, Bergmann Miksa, Kuntler József, ifj. Lerf Ferenc, Lichtneckert Ferenc, Pinke István, ifj. Radics György, Rimaszombati József, Schlett Ferenc és Toma Károly.

— **Hulla a habokban.** Adony község határában egy 40 évesnek látszó ismeretlen férfi hulláját fogták ki a Duna habjaiból.

— **A perkátaiak dolga.** Grünfeld Sándor nagyperkátai földbirtokos négy hordó szénkénege szőrén-szálán eltünt folyó hó 19-én. A feljelentésre a csendőrök előkeritették a tolvajokat, akik Sponitz Ferenc, Vukovits Ferenc, Vukovits József és Gerencsér Gergely Nagyperkáta szülöttei voltak. A törekvő legények éjnek idején hordták el a szénkéneget s hogy a szokásos kellemetlenségeknek elejét vegyék elásták, a kéneges hordókat a szőlőben. Az ellopott kéneg értéke 200 korona. A végleges leszámolást a biróság eiti meg.

Elegáns Princzess és Sport gyermek kocsik és gyermek ágyak nagyválasztékban állandóan raktáron Márkus Simon Fia cégnél Jokai-utca 16.

— **Gyujtogató gyermek.** Csurgói tudósitónk irja: Alig egy éve annak, hogy Sárközi János fehérvárcsurgói lakós háza a lángok martaléka lett. Tegnap d. u. egy óra körül a haragok kongásai ismét tűz oltáshoz szólitották a község lakósait. A tűz ismet Sárközi János portáján volt, most azonban nem a háza, hanem az óla égett le s csak a gyors segélynek köszönhető, hogy a szomszéd háza épen maradt. A tüzet Kis Nagy István 5 éves kis fia okozta, ki hozzá fért az almáriomban elrejtett gyufához.

— **Járvány.** Seregélyes községben a kanyaró fellépett, az iskolákat bezárták.

— **Tüzek.** Fazekas István seregélyesi lakos szalmakaszla e hó 18-án eddig ismeretlen okból kigyulatt s dacára a rögtön érkező segitségnek teljesen leégett.

— **Eltünt kerekek.** Pick Miksa, a Táchoz tartozó Fövenypuszta bérlője a napokban feljelentést tett a csendőrségen, hogy zárt pajtájából 18-ára virradóra három darab uj kereket ismeretlen tolvaj ellopott. A csendőrség a jelentés nyomán meginditotta a nyomozást, de eddig még nem sikerült ki kutatni, merre gurultak el a kerekek.

Egy özvegy asszony gazdaasszonyi állást keres magányos keresztény öreg urnál esetleg plebániában, helyben vagy vidéken. Cim a kiadóhivatalban.

Piaci árak:

Buza	27·20	27·—
Rozs	18·60	18·40
Árpa	17·—	16·60
Zab	19·—	18·80
Tengeri	16·60	

Ujabb rendszerü kocsik!

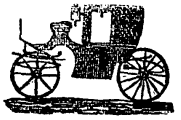

HIRTLING PÁL

KOCSIGYÁRTÓ

Üzlet: Tolnai-utca 16. **Székesfehérvár** Raktár: Simor-utca 35.

Raktáron tartok minden fajtáju kész ruganyos kocsit, kész korbákat, kerekeket és a hozzá tartozó farészeket.

A n. é. közönség b. figyelmébe ajánlom kocsifényező és nyerges — — — — műhelyemet. — — — —

A kocsigyártáshoz tartozó összes javitásokat jutányosan s gyorsan eszközlöm.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.

00000226